

Protokół

92. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 24 lutego 2016 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 91. posiedzenia Komisji z dnia 2 grudnia 2015 roku.
3. Przyjęcie sprawozdania z działalności Komisji w 2015 roku.
4. Sprawy bieżące.
5. Zasady latynizacji dla języków: gruzińskiego, ormiańskiego, tadżyckiego, perskiego, bułgarskiego, macedońskiego, rosyjskiego i ukraińskiego.
6. Wykaz polskich nazw budowli – kontynuowanie omawiania wykazu dla państw z obszaru Azji Południowej.
7. Wolne wnioski.

Obrady prowadziła Ewa Wolnicz-Pawłowska, przewodnicząca Komisji.

Ad 1. Przewodnicząca przywitała członków Komisji.

Ad 2. Protokół 91. posiedzenia przyjęto bez uwag, jednogłośnie (12 głosów za).

Ad 3. Prezydium Komisji przedstawiło projekt sprawozdania z działalności Komisji w 2015 roku. W sprawozdaniu zawarto informacje o zadaniach wykonanych zgodnie z planem pracy na 2015 rok oraz zadaniach uwzględnionych w planie pracy, lecz niezrealizowanych. Komisja zaproponowane sprawozdanie przyjęła jednogłośnie (15 głosów za), po wprowadzeniu drobnych poprawek redakcyjnych.

Ad 4. Członkowie Komisji zostali poinformowani, że w grudniu wydrukowane zostało trzecie, zaktualizowane wydanie „Urzędowego wykazu nazw państw świata i terytoriów niesamodzielnych”, którego załącznikiem jest mapa polityczna świata. Wydana została także (z osobnym numerem ISBN) wkładka po angielsku, zawierająca tłumaczenia części wstępnej wykazu oraz przypisów znajdujących się przy opisach poszczególnych państw i terytoriów, a także cztery polsko-angielskie słowniki: nazw państw, nazw terytoriów niesamodzielnych, nazw terytoriów o nieustalonym lub spornym statusie międzynarodowym i nazw języków. Publikacje te zostały zamieszczone również na stronie internetowej Komisji (jako pliki PDF). Członkowie Komisji otrzymali egzemplarze tej publikacji.

Członkowie Komisji zostali także poinformowani, że Główny Geodeta Kraju zaakceptował plan pracy Komisji na 2016 rok.

W związku z tym zastanawiano się, kto mógłby być autorem poszczególnych prac zaplanowanych do wykonania w bieżącym roku, zwłaszcza tablic latynizacyjnych i wykazów polskich nazw budowli. Zostały wstępnie zaproponowane osoby do opracowania zasad latynizacji dla języków: tybetańskiego, dzongka, tigrinia, kazachskiego i kirgiskiego (prace związane z opracowaniem zasad dla języka białoruskiego zostały już zlecone) oraz osoby, które mogłyby opracować wykazy nazw budowli z obszarów obu Ameryk oraz Australii

z Oceanią (D. Kalisiewicz), Azji Środkowej (T. Wites) i Azji Południowo-Wschodniej (J. Pietrow). Nie ustalono natomiast osób, które mogłyby opracować zasady stosowania polskich nazw geograficznych świata oraz zasady kategoryzacji polskich nazw geograficznych świata.

Przy okazji dyskusji nad zadaniami, które Komisja będzie realizowała w 2016 roku, zaproponowano, aby do planu pracy na 2017 lub 2018 rok wpisać rozpoczęcie prac nad ogólnym wykazem nazw geograficznych świata. 12 zeszytów „Nazewnictwa geograficznego świata” było tylko wydaniem roboczymi, mimo to są one szeroko wykorzystywane, zarówno przez użytkowników krajowych, jak i zagranicznych (A. Karp poinformował o dużym zainteresowaniu za granicą zeszytem zawierającym nazewnictwo z obszaru Azji Południowej). Zgodzono się, że sam „Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata”, pomimo że jego opracowanie jest jednym z głównych, zapisanym w rozporządzeniu, zadań Komisji, nie jest wystarczający dla polskich użytkowników, którzy potrzebują informacji o poprawnym zapisie nazw nie tylko tych obiektów geograficznych, które posiadają polskie egzonimy, ale i całego szeregu obiektów, dla których takie egzonimy nie są zalecane.

Prezydium Komisji zaproponowało powołanie, na podstawie § 10 pkt 1 Regulaminu Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, zespołu problemowego, którego zadaniem byłoby opiniowanie, weryfikowanie i poprawianie wykazów polskich nazw budowli i innych obiektów miejskich przygotowywanych w ramach prac nad załącznikiem do „Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata” przed przekazaniem ich na posiedzenia plenarne Komisji. Miałyby to być zespół analogiczny do Komitetu Redakcyjnego powołanego na 10. posiedzeniu Komisji (7 maja 2003 r.) do weryfikowania i opiniowania wykazów nazw opracowywanych w ramach „Nazewnictwa geograficznego świata”, następnie zaś materiałów związanych z opracowaniem wykazu polskich egzonimów (ostatnie posiedzenie Komitetu Redakcyjnego miało miejsce 4 kwietnia 2012 r.).

Wraz z materiałami na posiedzenie został rozesłany projekt uchwały powołującej nowy Komitet Redakcyjny oraz określającej zakres i tryb jego prac. Członkowie Komisji poparli propozycję powołania takiego zespołu roboczego, zaproponowano jednak modyfikację jego nazwy na Komitet Redakcyjny Wykazu Nazw Budowli. Na członków Komitetu zaproponowani zostali: Teresa Brzezińska-Wójcik, Sabina Kacieszczenko, Dariusz Kalisiewicz, Artur Karp, Jerzy Pietruszka i Tomasz Wites (w pracach zespołu, na prawach członka, uczestniczyć mogą także członkowie Prezydium Komisji). Powołanie Komitetu Redakcyjnego Wykazu Nazw Budowli w zaproponowanym składzie uchwalono jednogłośnie (15 głosów za).

Przy okazji powołania Komitetu Redakcyjnego Wykazu Nazw Budowli kolejny raz dyskutowano zakres opracowywanych wykazów z nazwami budowli. Pojawiły się głosy, że nazwy z państw, gdzie w użyciu są niełacińskie systemy pisma, należy potraktować znacznie szczegółowiej, w tym szerzej ustalać polskie nazwy dla tych obiektów, których nazwy stosowane są w różnych formach. Z drugiej strony podkreślono, że wykaz ma zawierać nazwy tylko najważniejszych budowli, szerzej znanych, a nie każdej, której nazwa pojawiła się w jakiejś publikacji. Zgodzono się, że nazwy obiektów z terenów, gdzie w użyciu jest pismo niełacińskie, mogą pojawić się w większej liczbie niż dla analogicznych obszarów z pismem łańcuchowym, jednak nie powinny być tworzone nowe nazwy, ani uwzględniane obiekty mniej znane z punktu widzenia szerszego polskiego odbiorcy.

Przedstawione zostało sprawozdanie z międzynarodowego spotkania komisji nazewniczych Czech, Polski i Słowacji, które odbyło się w Bratysławie 15 grudnia 2015 r. Zostało ono zorganizowane przez Urząd Geodezji, Kartografii i Katastru Republiki Słowackiej (Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky). Było to już trzecie spotkanie komisji standaryzacyjnych z trzech krajów. W spotkaniu uczestniczyło 14 osób reprezentujących Czechy (4 osoby), Polskę (2 osoby: Ewa Wolnicz-Pawłowska, Maciej Zych) i Słowację (8 osób).

Posiedzenie zostało podzielone na trzy sesje, w trakcie których wygłoszonych zostało 11 referatów. Pierwsze trzy dotyczyły działalności komisji nazewniczych poszczególnych państw: Eva Miklušová omówiła działalność komisji słowackiej, Irena Švehlová – czeskiej, Maciej Zych – KNMiOF i KSNG. W kolejnym wystąpieniu Irena Švehlová zaprezentowała referat o problemach przy sporządzaniu czeskiej listy nazw geograficznych z obszaru Europy, natomiast Iveta Valentová omówiła bieżące słowackie prace onomastyczne. W szóstym referacie Milan Harvalík, prezydent International Council of Onomastic Sciences (ICOS), omówił międzynarodowe konferencje dotyczące onomastyki oraz wydawane przez ICOS czasopismo *Onoma*. Następnie Vladimír Liščák przedstawił fotograficzną relację z używania endonimów i egzoniów w nadgranicznych miejscowościach położonych przy granicy Czech z innymi państwami, zaś Maciej Zych omówił nazwy obiektów transgranicznych położonych na granicy polsko-słowackiej, stosowane na polskich i słowackich mapach topograficznych oraz w bazach nazw geograficznych obu krajów. W dziewiątym referacie Mária Kováčová przybliżyła dawne (za czasów Czechosłowacji) ustalenia z polską komisją dotyczące transgranicznych nazw, a Pavla Tryhubová-Stará zaprezentowała nazewnictwo obiektów położonych przy granicy Czech ze Słowacją, stosowane na czeskich i słowackich mapach topograficznych w skali 1:50 000. W ostatnim referacie spotkania Ewa Wolnicz-Pawłowska omówiła siatkę pojęciową terminologii językoznawczej używanej w Polsce przy standaryzacji nazw geograficznych.

Spotkanie zakończono przyjęciem pięciu zaleceń dotyczących: kontynuowania spotkań; ustalenia, że kolejne spotkanie odbędzie się w listopadzie 2016 roku w Pradze; ujednoczenia nazw transgranicznych; opracowywania narodowych słowników terminologicznych z zakresu standaryzacji nazw geograficznych; wzajemnego informowania o pracach i działalności komisji nazewniczych i onomastycznych.

W dalszej części posiedzenia omówiono kwestie związane ze zmianami nazw. MSZ przekazał informację, że Gambia zmieniła oficjalną nazwę z *Republic of The Gambia* na *Islamic Republic of The Gambia*. W związku ze zmianą oryginalnej nazwy oficjalnej zmieniono jej polski odpowiednik z *Republika Gambii* na ***Islamska Republika Gambii*** (12 głosów za, 2 przeciw, 2 wstrzymujące się).

Od 1 stycznia 2016 r. obowiązuje we Francji nowy podział na regiony (jednostki administracyjne pierwszego rzędu). Z 22 regionów Francji metropolitarnej zostało utworzonych 13 regionów – 5 regionów pozostało bez zmian (Bretania, Île-de-France, Korsyka, Kraj Loary, Prowansja-Alpy-Lazurowe Wybrzeże, Region Centralny-Dolina Loary), pozostałe powstały z łączenia dwóch lub trzech dotychczasowych regionów. Wprowadzono tymczasowe nazwy nowych regionów, utworzone z połączenia nazw dotychczasowych regionów (docelowe nazwy regionów mają zostać zaproponowane w późniejszym terminie). Ze względu na wprowadzone zmiany Komisja uchwaliła skasowanie polskich nazw dla zlikwidowanych regionów (aklamacja): ***Akwitania, Alzacja, Burgundia, Dolna Normandia, Górna Normandia, Langwedocja-Roussillon, Lotaryngia, Midi-Pireneje, Owernia, Pikardia, Rodan-Alpy, Szampania-Ardeny***. Jednocześnie

postanowiono wprowadzić polskie nazwy dla nowych regionów (aklamacja): **Akwitania-Limousin-Poitou-Charentes**, **Alzacja-Szampania-Ardeny-Lotaryngia**, **Burgundia-Franche-Comté**, **Langwedocja-Roussillon-Midi-Pireneje**, **Nord-Pas-de-Calais-Pikardia**, **Normandia** oraz **Owernia-Rodan-Alpy**.

W październiku 2015 roku prezydent Sudanu Południowego wydał dekret zmieniający podział administracyjny kraju. Dotychczasowych 10 stanów, które utworzone zostały w 1994 roku, jeszcze w czasach przynależności tego obszaru do Republiki Sudanu, zastąpionych zostało 28 nowymi stanami. W listopadzie 2015 r. parlament potwierdził dekret, a w grudniu mianowani zostali gubernatorzy nowych stanów. Nowe stany powstały z podziału dotychczasowych (tylko w dwóch przypadkach nowy stan obejmuje obszary z dwóch dotychczasowych stanów), nie zachowane zostały nazwy dotychczasowych stanów (z wyjątkiem jednej nazwy: *Jonglei*). Ze względu na wprowadzone zmiany uchwalono skasowanie polskich nazw dla zlikwidowanych regionów (aklamacja): **Bahr el Ghazal Północny**, **Bahr el Ghazal Zachodni**, **Ekwatoria Środkowa**, **Ekwatoria Wschodnia**, **Ekwatoria Zachodnia** oraz **Nil Górny**. Jednocześnie postanowiono wprowadzić polskie nazwy dla dwóch z nowych stanów (aklamacja): **Nil Zachodni** i **Nil Wschodni**.

Dyskusje wywołała propozycja wprowadzenia nazwy **Kampania Rzymska** (wł. Campagna Romana) dla niziny we Włoszech i Watykanie. Nazwa ta notowana jest w polskich publikacjach od kilkuset lat, jednak zastanawiano się, czy jest ona obecnie nadal stosowana. Ostatecznie zdecydowano o przyjęciu tej nazwy (11 głosów za, 3 przeciw, 2 wstrzymujące się).

Zgodnie z przyjętą w kwietniu 2015 r. na Ukrainie ustawą dekomunizacyjną zmienionych ma zostać szereg nazw nawiązujących do komunizmu, w tym kilkaset nazw miejscowości i jednostek administracyjnych wszystkich szczebli. Ze wstępnych szacunków wynika, że zmienione zostaną nazwy 12 miejscowości, 6 rejonów i 2 obwodów, dla których Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych ustaliła polskie nazwy. 18 lutego br. weszła w życie pierwsza większa grupa zmian nazw miejscowości i jednostek administracyjnych uchwalonych przez Radę Najwyższą Ukrainy. W związku z tymi zmianami Komisja postanowiła:

- zmienić egzonim *Artiomowsk* na pseudoegzonim **Bachmut** dla miejscowości i jednostki administracyjnej drugiego rzędu (miasta wydzielonego) (aklamacja) – wprowadzono nazwę będącą transkrypcją aktualnej nazwy ukraińskiej; nazwa *Bachmut* obowiązywała do 1924 roku, była wymieniana w tej formie m.in. w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego”;
- zmienić egzonim *rejon artiomowski* na egzonim **rejon bachmucki** dla jednostki administracyjnej drugiego rzędu (aklamacja);
- zmienić egzonim *Wołodarsk Wołyński* na egzonim **Horoszków** dla miejscowości (aklamacja) – wprowadzono nazwę nawiązującą do formy historycznej *Horoszki*, przy czym nie identyczną, gdyż nowo przyjęta ukraińska nazwa *Xopouib* różni się od formy historycznej *Гопоуку / Xopouuku*;
- dodać egzonim **Czarnomorsk** dla miejscowości i jednostki administracyjnej drugiego rzędu (miasta wydzielonego) (9 głosów za, 0 przeciw, 7 wstrzymujących się) – dotychczas miejscowość nazywała się *Illicziwśk* (zapis w transkrypcji).

3 lutego 2016 r. miasto *Bielajewka*, dla którego jest ustalony egzonim, wydzielono z rejonu bielajewskiego tworząc zeń miasto wydzielone (jednostkę administracyjną drugiego rzędu). Analogicznie do innych miast wydzielonych na Ukrainie, i dla tej jednostki administracyjnej Komisja postanowiła przyjąć egzonim identyczny ze stosowanym dla miasta, tj. **Bielajewka** (aklamacja).

A. Czerny zwrócił uwagę, że Komisja w swoich wykazach pominęła nazwy prowincji we Włoszech (obecnie są to jednostki administracyjne II rzędu). Nazwy prowincji w większości przypadków są takie same (w ich krótkich formach), jak nazwy ich stolic. Dla ponad 20 z tych stolic ustalone zostały egzonimy, jednak pominięcie nazw prowincji w wykazie Komisji sprawia, że nie jest jasne, czy również dla tych prowincji Komisja dopuszcza egzonimy takie same jak dla ich stolic.

W czasie dyskusji zwrócono uwagę, że Komisja uwzględnia w wykazie egzonimów przeważnie tylko jednostki administracyjne pierwszego rzędu, jednostki niższego rzędu podając rzadko. Nie ma też takiej możliwości, aby wymienić wszystkie, potencjalnie przydatne, nazwy jednostek administracyjnych nazwanych tak samo jak miasto, dla którego przyjęty jest egzonim. Już wcześniej Komisja przyjmowała zasadę, że jeżeli egzonim jest ustalony dla miasta, to obowiązuje on także dla tak samo nazwanej jednostki administracyjnej; niestety zapis tego ustalenia nie znalazł się w objaśnieniach do wykazu egzonimów.

Postanowiono w związku z tym na kolejnym posiedzeniu wrócić do tego tematu. Wtedy też podjęta zostanie decyzja, czy w wykazie uwzględnić nazwy włoskich prowincji.

Ad. 5. W ramach prac nad opracowaniem rozbudowanych zasad latynizacji, zawierających, poza samymi tablicami transkrypcji i transliteracji, również podstawowe informacje o danym języku i stosowanym w nim systemie pisma, pod koniec ubiegłego roku zostały przygotowane zasady dla języków: gruzińskiego, ormiańskiego, tadżyckiego, perskiego, bułgarskiego, macedońskiego, rosyjskiego i ukraińskiego.

Zasady latynizacji alfabetu gruzińskiego zostały przygotowane przez A. Pisowicza. Same zasady transliteracji i transkrypcji nie uległy zmianie – zalecany jest oficjalny system gruziński z 2002 r. (BGN/PCGN 2009) oraz tradycyjna polska transkrypcja fonetyczna. Po krótkim omówieniu zasady latynizacji alfabetu gruzińskiego zostały przyjęte przez aklamację.

Również A. Pisowicz jest autorem zasad latynizacji alfabetu ormiańskiego. Tu także zasady transliteracji i transkrypcji nie uległy zmianie – zalecany jest system BGN/PCGN 1981 oraz tradycyjna polska transkrypcja fonetyczna. Przy omawianiu tych zasad przedstawiona została kwestia dwóch wariantów tego języka – wschodniego i zachodniego różniących się strukturą gramatyczną, fonetyką i ortografią. W zasadach uwzględniony został wyłącznie wariant wschodnioormiański, jako oficjalny na obszarze Armenii i Górskiego Karabachu, dla których ormiańskie nazewnictwo jest podawane w wykazach Komisji. Przy okazji zwrócono uwagę, że w transkrypcji polskiej położony jest nacisk na oddanie faktycznej wymowy, która może się różnić od zapisu – z jednej strony powoduje to, że nazwa przetranskrybowana jest w miarę zbliżona do ormiańskiej wymowy tej nazwy, z drugiej jednak strony, w odróżnieniu od wielu innych zasad polskiej transkrypcji, bez znajomości faktycznej wymowy nazwy ormiańskiej nie można dokonać jej poprawnej transkrypcji. Zasady te Komisja przyjęła przez aklamację.

Przy okazji zasad latynizacji alfabetu ormiańskiego zwrócono uwagę na użytą w nich nazwę *Imperium Osmańskie*. Wątpliwości budziło, czy nazwa ta powinna być zapisana wielkimi literami, czy jednak małymi, jako *imperium osmańskie*. W „Wielkim słowniku ortograficznym PWN”, encyklopedii PWN i wielu innych publikacjach stosowany jest zapis małymi literami, a taki zapis wynika z tego, że przyjęto, iż nie jest to tłumaczenie oficjalnej nazwy państwa, tylko deskrypcja oznaczająca imperium dynastii Osmanów. Jednak w trakcie

dyskusji zwrócono uwagę, że wbrew temu założeniu, nazwa ta jest tłumaczeniem nazwy, jaką nosiło samo państwo. W związku z tym postanowiono się zwrócić do Zespołu Ortograficzno-Onomastyczny Rady Języka Polskiego PAN z pytaniem o ustalenie, jaki powinien być poprawny zapis polskiej nazwy tego państwa.

Następnie rozpoczęto omawianie zasad latynizacji alfabetu tadżyckiego, opracowanych przez A. Pisowicza. Pierwotnie zasady transliteracji i transkrypcji dla tego języka zostały opracowane przez I. Nowicką na potrzeby wykazu nazw z obszaru Tadżykistanu, który został uwzględniony w „Nazewnictwie geograficznym świata”, zeszyt 5. „Azja Środkowa i Zakaukazie” z 2005 r. Opracowana została wówczas polska transkrypcja fonetyczna oraz zasady transliteracji, będące nieznaczną modyfikacją systemu ISO 9:1995 (różnice w zapisie dwóch liter). W zasadach zaproponowanych przez A. Pisowicza zachowana została transliteracja zaproponowana przez I. Nowicką, zmodyfikowana została natomiast transkrypcja tak, aby lepiej odzwierciedlać fonetykę tadżycką. Zmiany transkrypcji dotyczą następujących liter: F f – gh (było: g), E e – je, e (było: e, ie), Ę ę – jo (było: jo, io), Ъ ъ – ’ (było pomijane), Ю ю – ju (było: ju, iu), Я я – ja (było: ja, ia), Ь ь – ’ (było pomijane). Zaproponowane zmiany w transkrypcji przyjęto przez aklamację.

Dyskutowano zaś, czy zachować dotychczasowy system transliteracji. System ISO 9:1995 jest w praktyce geograficznej raczej nie stosowany. W publikacjach wydawanych w państwach zachodnioeuropejskich stosowany jest raczej system BGN/PCGN 1994; system ten stosuje także ONZ. Ponadto jest on graficznie zbliżony do systemów transliteracji stosowanych przez Komisję dla języka perskiego i dari – perski, tadżycki i dari są wariantami jednego języka. Przyjęcie zatem systemu BGN/PCGN 1994 dla tadżyckiego spowodowałoby, że wszystkie te języki byłyby transliterowane w miarę podobny sposób.

Ze względu na brak czasu kwestię ewentualnej zmiany zalecanego systemu transliteracji dla języka tadżyckiego odłożono na kolejne posiedzenie. Podobnie, na kolejne posiedzenie przeniesiono omówienie zasad latynizacji dla języków: perskiego, bułgarskiego, macedońskiego, rosyjskiego i ukraińskiego, a także kontynuację omawiania wykazu polskich nazw budowli z obszaru Azji Południowej.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Wiceprzewodniczący Komisji
mgr Maciej Zych

Przewodnicząca Komisji
prof. dr hab. Ewa Wolnicz-Pawłowska